
Mars 2013

Konkurrensrättsliga avgöranden i idrottens värld – Marknadsdomstolens dom angående Svenska Bilsportförbundet och beslutet angående Svenska Hockeyligan

På EU-nivå har det konkurrensrättsliga regelverket under en längre tid tillämpats på olika idrottsliga avtal och överenskommelser. Under 1990-talet var den s.k. Bosman-domen om transferrättigheter för fotbollsspelare i fokus. Därefter har frågor om bl.a. TV-rättigheter till fotbollssändningar prövats ett flertal gånger. Även frågor mer intimt förknippade med utövande av sport har prövats, såsom dopingregelverket inom simsporten i det s.k. Meca-Medina-målet i mitten av 2000-talet. I Sverige har det första konkurrensrättsliga målet gällande idrottsliga avtal och överenskommelser nu prövats. Marknadsdomstolen har meddelat dom i ett mål mellan Konkurrensverket och Svenska Bilsportförbundet ("SBF"), mål MD 2012:16. Marknadsdomstolen förbjöd SBF, vid vite om 1 MSEK, att tillämpa vissa lojalitetsklausuler som ansågs utgöra konkurrensbegränsande avtal. Lojalitetsklausulerna förbjöd licenserade funktionärer och tävlingsdeltagare att delta i bilsporttävlingar som anordnas utanför SBF. Trots sportens särart ansågs reglerna varken nödvändiga eller proportionerliga för att uppnå dess legitima syften. Vidare kommenteras ett avgörande avseende Svenska Hockeyförbundets regler för korttidskontrakt, vilka Marknadsdomstolen, till skillnad från Konkurrensverket, ansåg vara förenliga med konkurrensrätten. Konkurrensrätten gör därmed intåg i sportens och föreningslivets värld även i Sverige och får sägas vara här för att stanna. De aktuella avgörandena kommenteras här av partner/advokat Elisabeth Eklund, associate Ulrika Lundgren och uppsatspraktikant Isabell Nielsen.

Bakgrund

SBF är en ideell förening som av Riksidrottsförbundet ("RF") har antagits som ett specialidrottsförbund för bilsporten i Sverige. SBF utfärdar regler och beviljar tillstånd för att anordna vissa tävlingar med ändamål att främja och administrera bilsporten i Sverige. SBF:s medlemmar består av knappt 500 motorklubbar. Funktionärer och deltagare i tävlingar som anordnas av SBF:s medlemsklubbar måste inneha en licens utfärdad av SBF.

I SBF:s Gemensamma regler återfinns s.k. lojalitetsklausuler. Dessa klausuler förbjuder SBF-licensierade funktionärer och tävlingsdeltagare att inneha uppdrag, anmäla sig eller delta vid bilsporttävlingar som anordnas av annan än SBF:s medlemmar, i den mån detta är bestraffningsbart enligt RF:s regler om förbundsbestraffning. Att bryta mot reglerna kan innebära böter eller förlust av licens, vilket bl.a. utesluter deltagande i mästerskap.

Mars 2013**Konkurrensrättsliga avgöranden i idrottens värld – Marknadsdomstolens dom angående Svenska Bilsportsförbundet och beslutet angående Svenska Hockeyligan**

En SBF-medlem och licenstagare som hade startat verksamhet vid sidan av SBF, där denne anordnade och försäkrade motorsportevenemang, anmäldes till Riksidrottsnämnden för sin illojalitet. Medlemmen anmälde då, i sin tur, SBF till Konkurrensverket. Efter hanteringen av detta ärende beslöt Konkurrensverket att starta en utredning avseende licenstagares möjligheter att medverka i andra tävlingar än de som anordnades av SBF. Den 13 maj 2012 ålade Konkurrensverket SBF, vid vite om 1 MSEK, att ändra reglerna då dessa ansågs utgöra en konkurrensbegränsning på marknaden för anordnande av bilsporttävlingar i Sverige. SBF överklagade beslutet till Marknadsdomstolen.

Marknadsdomstolens dom

Under skriftväxlingen i Marknadsdomstolen begärde SBF att domstolen skulle inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen, vilket Konkurrensverket motsatte sig. Marknadsdomstolen ansåg, trots att det föreligger en skyldighet för sista instans att inhämta förhandsavgörande om det förekommer frågor kring tolkningen av EU-rättsliga regler, att den inte hade någon skyldighet att inhämta förhandsavgörande. Motiveringen var att frågorna kunde avgöras med ledning av de principer som redan hade utvecklats i praxis.

SBF:s första invändning i sak rörde det överklagade beslutets förenlighet med grundlag och EU:s rättighetsstadga ifråga om inskränkning i föreningsfriheten. Marknadsdomstolen fann att Konkurrensverkets beslut inte inskränkte föreningsfriheten då en otillåten verksamhet inte kan undgå ingrepp på grund av att den drivs i föreningsform. Marknadsdomstolen klargjorde dessutom att det inte kunde vara fråga om någon arbetsrättslig lojalitetsplikt, som står utanför konkurrensrätten enligt 1 kap. 2 § KL, eftersom medlemmarna inte var att betrakta som anställda.

Marknadsdomstolen prövade inledningsvis huruvida det var fråga om ett avtal mellan företag eller en företagssammanslutning.

Marknadsdomstolen fann att SBF:s verksamhet, som delvis består av att utfärda licenser, inte innebar att föreningen utövade offentlig makt. I det fall SBF hade utövat offentlig makt hade föreningen inte varit att definiera som ett företag i konkurrensrättslig mening. Genom hänvisning till EU-domstolens praxis gjorde Marknadsdomstolen bedömningen att även ideella föreningar kan bedriva ekonomisk verksamhet och att det saknar betydelse om intäkter helt eller delvis används för att täcka kostnaderna för arrangemanget. Trots osäkerhet kring den genomsnittliga omsättningen vid en tävling arrangerad av en SBF-medlem ansåg Marknadsdomstolen det vara klarlagt att omsättningen var tillräckligt stor för att kvalificeras som ekonomisk verksamhet. Då SBF:s medlemmar betraktades som företag var således SBF att definiera som en sammanslutning av företag.

Mars 2013
Konkurrensrättsliga
avgöranden i
idrottens värld –
Marknadsdomstolens
dom angående
Svenska
Bilsportsförbundet
och beslutet
angående Svenska
Hockeyligan

Marknadsdomstolen prövade därefter om det var fråga om ett beslut av en företagssammanslutning. Domstolen hänvisade här till praxis enligt vilken medlems- och branschföreningars stadgar kan utgöra beslut av företagssammanslutningar, om dessa ger föreningen möjlighet att styra medlemmarnas agerande på marknaden.

SBF hade vidare invänt att det inte fanns någon relevant marknad att pröva de ifrågasatta reglerna mot. Marknadsdomstolen fann att den relevanta markanden utgjordes av arrangerandet av bilsporttävlingar i Sverige. Eftersom tävlingar hölls i hela landet uppfylldes samhandelskriteriet, vilket gjorde artikel 101 FEUF, som reglerar förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete på EU-nivå, direkt tillämpligt.

Vid bedömningen av huruvida SBF:s ifrågasatta regler snedvrider konkurrensen tog Marknadsdomstolen fasta på att den blotta existensen av reglerna påverkade licenstagares benägenhet att delta i andra tävlingar. Då RF:s regler om förbundsbestraffning inte begränsade förbudet, innebar lojalitetsklausulerna i själva verket ett totalförbud som i sig kunde innebära en konkurrensbegränsning. SBF:s invändning om att reglerna inte tillämpades, utan att tillstånd formlost hade getts för medlemmar att delta i andra tävlingar, ansågs inte styrkt. Konkurrensbegränsningen bedömdes vara märkbar.

SBF hade vidare invänt att även om Marknadsdomstolen skulle anse det förelåg en konkurrensbegränsning, innebar de legitima syftena bakom reglerna samt principen om idrottens särart att de aktuella klausulerna inte skulle omfattas av konkurrensreglerna.

Marknadsdomstolen fann visserligen att de av SBF åberopade syftena, som påstods ligga bakom de ifrågasatta reglerna, var legitima. Syftena utgjordes av "tillhandahållande av idrott åt alla", "stödjande av barn- och ungdomsverksamhet", "säkerställa att tävlingsverksamhet kan anordnas under ordnade likartade och rättvisa former" samt "att säkerställa att bilsporttävlingar arrangeras på ett säkert sätt". Domstolen ansåg emellertid inte att syftena "tillhandahållande av idrott åt alla" samt "stödjande av barn- och ungdomsverksamhet" var uppfyllda genom SBF:s regler. Övriga åberopade syften ansågs genom SBF:s regler vara uppfyllda. Utredningen i ärendet gav emellertid inte stöd för att reglerna enligt sin ordalydelse var nödvändiga för att uppnå syftena.

Marknadsdomstolen fann således att även om syftena var att betrakta som legitima krävdes en prövning av huruvida reglerna ansågs vara nödvändiga och proportionerliga för att uppfylla syftena. Marknadsdomstolen konstaterade att även om reglerna hade ett legitimt syfte var ett totalförbud alltför långtgående. De legitima syftena kunde således inte rättfärdiga de konkurrensbegränsande reglerna.

Mars 2013**Konkurrensrättsliga avgöranden i idrottens värld – Marknadsdomstolens dom angående Svenska Bilsportsförbundet och beslutet angående Svenska Hockeyligan**

Marknadsdomstolen ansåg inte heller att SBF:s regler kunde rättfärdigas med stöd av undantagen i 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 FEUF. Reglerna kunde vidare inte undantas från det konkurrensrättsliga regelverket med stöd av regeln om avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare i 1 kap. 2 § KL. I och med att Marknadsdomstolen är sista instans går domen inte att överklaga.

Konkurrensverkets beslut angående Svenska Hockeyligan

Hockeyligans styrelse beslutade i augusti 2012 "att tidigare beslut om att endast kontraktera spelare för en hel säsong står fast, det innebär att korttidskontrakt med NHL-spelare vid en ev lockout inte är aktuellt".

Konkurrensverket meddelade den 20 september 2012 ett interimistiskt beslut i viket Svenska Hockeyligan vid vite om 20 MSEK förbjöds att hindra sina medlemsklubbar att skriva korttidskontrakt med hockeyspelare från NHL. Beslutet överklagades till Marknadsdomstolen som i beslut av den 18 december 2012 (A 2/12) upphävde Konkurrensverkets interimistiska beslut. Marknadsdomstolen konstaterade emellertid att de konkurrensrättsliga bestämmelserna i och för sig var tillämpliga på Hockeyligan och beslutet i fråga. Beslutet var således inte att betrakta som en sådan arbetsrättslig överenskommelse som ska undantas en konkurrensrättslig prövning.

Hockeyligan hade anfört att regeln om korttidskontrakt tillkommit bl.a. mot bakgrund av det berättigade intresset av att värna tävlingarnas rättvisa och riktiga förlopp samt att sportlig obalans kan uppstå när ett lags skicklighetsnivå och slagkraft varierar under säsongen. Enligt vad som framkommit fann Marknadsdomstolen att regeln främjade detta intresse. Regelns syfte betraktades därför som legitimt. Regeln om korttidskontrakt ansågs vidare vara en nödvändig följd av detta syfte och betraktades även som proportionerlig. Hockeyligans regel om korttidskontrakt ansågs därmed vara förenlig med konkurrensrätten. En domare var dock skiljaktig och ansåg att det interimistiska förbudet skulle ha upprättshållits.

Därefter avbröts NHL-lockouten. Spel i NHL inleddes den 19 januari 2013. De hockeyspelare som tidigare varit lockoutade från NHL var därmed inte längre tillgängliga för spel i Elitserien varför Konkurrensverket fann att det inte längre fanns skäl att fortsätta utredningen om eventuell överträdelse av konkurrensreglerna hade ägt rum. Konkurrensverket avslutade därför utredningen.

Mars 2013**Konkurrensrättsliga avgöranden i idrottens värld – Marknadsdomstolens dom angående Svenska Bilsportsförbundet och beslutet angående Svenska Hockeyligan**

Avslutande kommentarer

Marknadsdomstolens dom liksom Konkurrensverkets beslut har fått mycket uppmärksamhet i media där det från framförallt Riksidrottsförbundet starkt har ifrågasatts hur konkurrensrätten kan tillämpas. Marknadsdomstolens dom visar, precis som redan var fastslaget på EU-nivå, att ingen sektor går fri från konkurrensrättslig prövning och liksom i andra branscher omfattar konkurrensrättsliga regler både stora företag och de med mer begränsad omsättning. Detta mål kommer säkerligen följas av flera där idrottsföreningars ageranden ifrågasätts på konkurrensrättslig grund. Vi hoppas dock att svenska domstolar i framtiden blir bättre på att inhämta förhandsavgörande då frågor som rör tolkning av EU-rättsliga regler uppkommer.

Elisabeth Eklund,
Partner / Advokat

Ulrika Lundgren,
Associate

Isabell Nielsen,
Uppsatspraktikant